

ARBEIDSDELING. Lønnsforskjeller mellom kvinner og menn berører også barna. Likere lønn kan gi barn mer tid med pappa.

Tid med pappa og likelønn

Ukeslutt

MARI REGE
professor i samfunnsøkonomi,
Universitet i Stavanger
Universitetet i Oslo

Spesialisering. I mange familier har pappa bedre muligheter til å tjene penger enn mamma. Nobelprisvinner i økonomi Gary Becker har i en teoretisk modell vist at i slike hjem er det optimalt at mamma tar hovedansvar for barn og hjem, mens pappa tar hovedansvar for å tjene penger for familien. En slik spesialisert arbeidsdeling gir familien høyest mulig inntekt, samtidig som barn og hjem blir tatt vare på.

Beckers teori om spesialisering kan høres gammeldags ut i et land som skryter på seg en av Europas høyeste yrkesdeltagelse blant kvinner. Statistisk sentralbyrå-rapporten *Han jobber, hun jobber, de jobber* (Kitterød 2005) tyder imidlertid på at en slik spesialisering også er rådende i de fleste norske småbarnsfamilier. Blant familier med barn fra ett til seks år jobber mødre i gjennomsnitt 23 timer i uken, mens fedre jobber 40 timer i uken. I hele 80 prosent av småbarnsfamiliene jobber pappa mer enn mamma.

Selvsagt er det ikke bare lønnsforskjeller som kan forklare hvorfor familier velger spesialisert arbeidsdeling. Det kan for eksempel også være at mamma liker bedre å være sammen med barna, mens pappa liker bedre yrkesarbeid. Ifølge Beckers teori vil imidlertid spesialiseringen bli forsterket av lønnsforskjeller.

Lite tid med pappa. Samtidig som spesialisert arbeidsdeling i hjemmet kan gi familien bedre økonomi, gir den også barnet mindre tid med pappa. Statistisk sentralbyrås tidsbruksundersøkelser tyder på at norske barn har nesten dobbelt så mye tid sammen med mamma som med pappa.

Statistisk sentralbyrå-rapporten *Tid med barna?* (Kitterød 2002) viser at i 2000 brukte fedre med barn fra 0–6 år i gjennomsnitt 80 minutt på aktiv

Tenk om vi reduserte spesialiseringen i hjemmet ved at fedre hver dag jobbet en halv time mindre og i stedet brukte denne halve timen sammen med barna, skriver Mari Rege. ILLUSTRASJONSFOTO: STEIN J. BJØRGE

omsorg hver dag, mens mødre brukte 150 minutt. Aktiv omsorg er tid hvor det å ta seg av barn er den viktigste aktiviteten, som ulike former for lek, stell, lesing, henting og bringing. Omsorg og tilsyn som foregår parallelt med andre aktiviteter, som for eksempel matlaging og rengjøring, er ikke regnet med i aktiv omsorg. Der som alt omsorgsarbeid hadde vært inkludert i regnestykket, ville trolig forskjellene mellom tid med mamma og pappa vært enda større.

Tankeeksperiment. Hva betyr det for barna at pappa er så lite hjemme? La oss gjøre et tankeeksperiment: Tenk om vi reduserte spesialiseringen i hjemmet ved at fedre hver dag jobbet en halv time mindre og i stedet brukte denne halve timen sammen med barna, samtidig som mødre jobbet en halv time ekstra og brukte en halv time mindre sammen med barna. Vil dette være bedre for barna?

Beckers teoretiske rammeverk innebærer at barnet vil få det verre med mindre spesi-

sering fordi familien får redusert inntekt. Problemet er at i Beckers modell er det bare total foreldretid som er viktig for barnets utvikling, og ikke hvordan denne tiden er delt mellom foreldrene. I økonomifaget sier vi da at mamma og pappas tid med barnet er «perfekte substitutter». Det betyr at pappas tid med barnet alltid kan erstattes av mammas tid, uten at dette berører barnets utvikling. Når mammas og pappas tid med barnet er perfekte substitutter, og pappa kan tjene mer penger enn mamma, er det ikke så overraskende at Becker finner at det er optimalt med spesialisering.

Uerstattelige pappa*. Det at mammas og pappas tid er perfekte substitutter er imidlertid ikke forenlig med standard produksjonsteori som også kommer fra økonomifaget. Her er en viktig antagelse at en innsatsfaktor har «avtagende marginalproduktivitet». Det betyr at jo mer man bruker av en innsatsfaktor, vil en ekstra enhet av innsatsfaktoren gi mindre og mindre økning i produksjonen. Dette kan være gjeldende for mammas og pappas tid med barna. Det kreves krefter, engasjement og tålmodighet å gi et barn aktiv omsorg som er utvik-

lende for barnet. Man kan tenke seg at det er lettere å gi aktiv omsorg noen timer hver dag, enn mange timer hver dag. Der som barna havner foran TV fordi mamma trenger avlastning, er ikke mammas og pappas tid med barna lenger perfekte substitutter.

Flere studier fra fagfeltet utviklingspsykologi tyder også på at Becker tar feil når han antar at mammas og pappas tid med barnet er perfekte substitutter. Studiene viser at det er en positiv sammenheng mellom hvor tilknyttet et barn er til sin pappa og barnets sosiale kompetanse. En årsak til dette kan være at mamma og pappa er sammen med barnet på forskjellige måter. Mamma bruker i hovedsak sin tid med barnet til å gi stell, omsorg og støtte, mens pappa i større grad bruker sin tid med barnet på å bli med på lek, spill og sportsaktiviteter.

Mer pappatid. Vi vet lite og trenger mer forskning om betydningen av tid med mamma og pappa for barnets utvikling. I mellomtiden kan vi tenke på at det kan være slik at tid med pappa gir barnet noe som tid med mamma ikke kan gi, og at det derfor kan være til barnets beste at pappa jobber litt mindre og bruker litt mer tid på barna. Kanskje det er mamma som skal få jobbe overtid i dag og pappa som skal hente i barnehagen?

Samtidig får vi håpe at årets lønnsoppgjør gjør det mer lønnsomt for kvinner å jobbe. Mye tyder på at barn da vil få mer tid sammen med pappa.

* *Selv om jeg her omtaler foreldrene som mamma og pappa, er det selvsagt ingenting som tilsier at ikke det samme skulle gjelde for homofile foreldrepar.*

Borte best?

Signert

STEIN REEGÅRD, sjeføkonom, LO

Bo i Spania. En bekjent av meg oppholder seg mye i Spania og hevder at det var minst like bra å bo der som i Norge. Foruten gunstig klima var tilbudet av offentlige tjenester og infrastruktur ofte bedre. Vel vitende om at et fasitsvar på problemstillingen neppe finnes (dertil er det for mange forhold og individuelle preferanser som inngår), kan nok en enkel gjennomgang av tilgjengelig OECD-statistikk si noe.

Materiell levestandard. Når det gjelder materiell levestandard i Spania, er lønnsnivået, korrigert for at det er dyrere i Norge, bare ca. 50–55 prosent av norsk nivå. Dertil kommer at arbeidsledigheten er minst fem ganger større. For barn og (foreldre) er barnehagedekningen dobbelt så høy hos oss. Foreldrepermisjonen er vel tre ganger så omfattende. Noe som nok medvirker til at det i Norge fødes ca. 50 prosent flere barn pr. kvinne.

Helsevesenet. For det som defineres som helse- og sosialområdet ellers, har Norge ca. tre ganger så mange ansatte som Spania til å utføre slike tjenester. Det sier ikke noe direkte om tilbudet, men det kan fastslås at barnedødeligheten i Spania er ca. 30 prosent høyere og at OECD oppgir 70 prosent flere pasientutskrivninger fra norske sykehus. Noe av strukturen i helsevesenet ser lik ut i statistikken: Dominerende gratis behandlingstilbud og bare noe større privat andel i Spania. Noe færre leger, mye færre pleiere og lite offentlig tannlege tilbud, som i Norge. Levealderen er omtrent på samme høye nivå som her til lands.

I Spania sitter det dobbelt så mange i fengsel i forhold til folketall, og fattigdommen er minst dobbelt så stor som hos oss.

Utdanningsnivå. Spania har færre med høy utdanning, og landet skårer litt dårligere enn Norge på PISA-undersøkelsene om utvalgte skoleferdigheter. Det gis mye mindre offentlig støtte til studier.

På transportområdet har Spania 15 ganger flere kilometer motorvei enn vi har og er dermed nesten på tysk nivå. Spania har da også ca. ti ganger så mange biler og innbyggere å dele utgiftene på. Veistandarden ellers er nok mer variabel, siden dødeligheten i trafikk er ca. det doble av Norges.

Så regjeringer som vil imponere en befolkning som reiser stadig mer: Motorvei er viktig. Kanskje også ut fra andre hensyn enn dette.

«I mellomtiden kan vi tenke på at det kan være slik at tid med pappa gir barnet noe som tid med mamma ikke kan gi»

Hver fredag i Aftenposten

Mari Rege
Professor UiS

Jens Ulltveit-Moe
Konsernsjef Umoe

Rolf Utgård
Rådgiver

Alexandra Bech Gjørv
Direktør Statoil

Kjetil Storesletten
Professor UiO

Dani Rodrik
Professor Harvard